

DIRİM

ISSN 0378 - 8628

kültür - sanat - güncel yařam



SERSERİ AŞIKLAR

A Bout de Souffle

1960

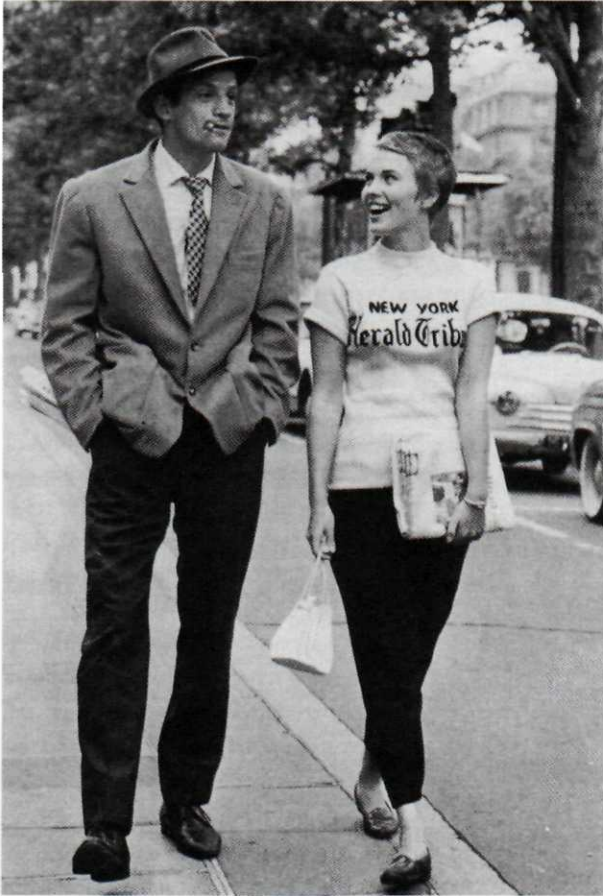
İşte belki de gerçek anlamda modern sinemanın başlangıcı... Doğallıkla, madalyonun öbür yüzü olarak, klasik sinemanın da bir anlamda ölümü... Yarattığı devrimle, neden olduğu tartışmalarla, açtığı kapılar ve yollarla, gerçekten de sinemayı farklı yön- lere çeken, sinema tarihinin en etkili olmuş film- lerinden biri. Belki de zamana çok dayanan ve gerçek bir başyapıt olan bir film değil, sürekli yeniden izlenmek istenen bir yapıt da değil, ama bunca yıl sonra, hala oldukça genç kaldığı ve sine- mada gençlik denince hala akla gelen ilk filmlerden biri olduğu da söylenebilir.

Jacques Lourcelles'in hemen başta söylediği doğrudur: "Bu filmle ilgili hemen her şey, Amerikan kara filminin soluk bir kopyasıdır: Konu, tür ve temalar". Ama yazarın da belirttiği gibi, tüm bunlar filmin çok yeni olarak görülmesine ve büyük etki yapmasına engel olamayacaktır. Truffaut'un bir sinopsisi üzerine Jean-Luc Godard'ın bizzat oluşturduğu bir senaryoya göre anlatılan, Paris fonu üzerinde iki amaçsız, mutsuz ve düzen dışı kişi karşılaşmasıdır: Küçük bir haydut olan, araba çalarak geçinen, bu arada kazayla bir polisi öldüren Michel Poiccard (Jean-Paul Belmondo) ve Champs- Elysees'de gazete satarak ekmeke parası kazanan işsiz güçsüz turist, Amerikalı Patricia (Jean Seberg). İki genç karşılaşır, tanışır ve sevişirler. Ama amaçsızlıkları ve doğuştan mutsuzlukları bu ilişkiyle onulacak gibi değildir. Patricia genç adamı polise

ihbar etmekten kaçınmaz. O da pisipisine, yol ortasında vurularak ölür gider...

Belki düzinelerle Amerikan B filminde ele alınmıştır, bu veya benzer öyküler... (Bu yüzden Godard'ın filmini bu tür filmlerin yorulmaz yapımcısı Monogram Pictures'a adaması hiç de şaşırtıcı değildir!) Godard, filmini o yıllarda bir Fransız filminin ortalama bütçesinin üçte, hatta dörtte birine varmayan bir parayla, çok kısa sürede, stüdyoya hiç girmeden hep doğal dekorlarda, Paris sokaklarında çeker. Film, klasik Amerikan veya Fransız sinemasının durmuş-oturmuş anlatım öğelerini hemen tümüyle yadsır: Senaryo gerçek anlamda ortada yoktur, hikayede belli bir devamlılık, plan- lar arasında "rakor" aranmaz. Oldukça uzun tutul- muş çekimlerde, oyuncular hemen tümüyle emprovize olarak oynarlar veya öyle bir izlenim doğar. Bir TV filmi veya röportajı tekniğiyle kullanılan kamera, gerçekten özenli çekimlere, ışık oyunlarına hiçbir biçimde olanak tanımaz. Ve de kahramanlar, perdeyi genç varlıklarıyla iştan gençlerdir: O günün kaygıları, duyguları, ilgi alan- ları veya ilgisizlikleri, amaçsızlıkları ve kederleri, güçleri ve zayıflıkları ile... Serseri Aşıklar, sinemaya gençliğin gelmesi ve uzunca bir süre için el koy- masıdır. Filmin içerdiği temel sosyolojik anlam budur.

Elbette bu hasarsız olmaz. Bu "hasar" yüzünden filmin hayranları kadar düşmanları da olmuştur, hala



vardır. Özellikle Jacques Lourcelles şöyle der: “Yaşları elliye-altmışa gelmiş eski kuşak yönetmenlerinin diktatörlüğü, katı sendikal ve mesleki koşullarla boğulup kalmış Fransız sinemasının kuşkusuz ki bir gençlik banyosuna ihtiyacı vardı. Ama tedavi, yarardan çok zarar getirdi. Gerçek bir filmin tüm öğeleri bundan paylarını aldılar. Senaryolar gevşedi, dış çekimler yüzünden stüdyolar kapandı, görüntü alanında araştırma ve kusursuzluk çabaları bitti. Serseri Aşıklar, sinemanın masumiyetini ve doğal büyüsunü yitirme çağına girmesinin başlangıcıdır. Bundan sonra sinema yaralanacak ve daha hüznü, daha az yaratıcı,

Anglo-Saksonların ünlü ve biraz küçültme içeren deyimıyla daha 'self conscious-bilinçli' olacaktır.” Evet, Jacques Lourcelles filmi böylesine ağır biçimde suçluyor.

Kuşkusuz ki, Serseri Aşıklar'ın koyu hayranları ve sözünü ettiğimiz karşıtları arasında bir yerlerde olmalıdır gerçek... Bu filmin sinemaya bunca zarar verdiği düşünülemez, hiçbir filmin böylesine zarar verme gücü yoktur, olamaz... Tersine, filmin sinemaya getirdiği sayısız yenilikler vardır: yapım masraflarının çok daha aza indirgenmesi, konularda görülmemiş bir serbestliğe ve özgürlüğe kavuşulması, teknik olanaklar alanında basitleştirmelerle tekniğin, stüdyonun, kaprisli yıldızlar, yönetmenler ve teknisyenlerin bir anlamda esiri olmaktan kurtulması... Sinemanın hemen herkesin, her genç insanın yapabileceği bir uğraş haline getirilmesi... İşte bu filmin, aslında tüm bir Yeni-Dalga hareketiyle bir-

likte sinemaya getirdiklerinin bir bölümü... Bütün bunlara karşı olmaya ve hepsini olumsuz saymaya olanak var mı?

Serseri Aşıklar ise, film olarak, yol açtığı tüm bu tartışmalardan habersiz, orda durur: Sinemateklerin, video dükkanlarının, TV gösterilerinin gözde filmlerinden biri olarak... Tam 1960 yılında, klasik sinemayı ve onun birçok filmini ve yaratıcısını sevip yıllar boyu yazılarıyla savunmuş olmalarına karşın, temelde sinemayı yenilemek, kendi sinemalarını yaratmak için yola çıkmış bir avuç genç Fransız gelir ve bu “babadan kalma” sinemaya el koyarlar.

Serseri Aşıklar, Hollywood kara-filminden ödünç

alınmış olsalar da çağlarına büyük bir uyum içeren gerçek anlamda genç kahramanları, 60 yıl boyu özenle oluşturulmuş çekim ve anlatım kurallarına ters düşse de, kendi içtenliğini ve mantığını taşıyan sinema dili, serbest ve kurallara uymayan kurgusu, uzun, ama kimi zaman çok kısa planları, doğaçlamaya yakın oyun biçimi ve tümüyle genç işi temalarıyla, sinema için tam bir gençlik aşısı olur. Birden çıkıp geliveren bir Jean-Paul Belmondo, yine klasik anlamda yakışıklı olmayan fiziğiyle sonradan kendisi de klasik bir sinemanın yerinden kıpırdatılamaz tekdüzeliğine saplanmadan önce, uzun yıllar boyu bu yeni gençliğin simgelerinden biri olur, hemen aynı zamanda gelen ve kendisinden çok daha yakışıklı olan Alain Delon'la birlikte... İki Otto Preminger filmiyle tanınmış olan, ama bu filmlerde çok başarısız bulunduğu için önünde Hollywood kapıları kapanmış olan bir Jean Seberg, yıllar sonra gizemli ve mutsuz biçimde ölüp gidinceye dek sürecek olan ilginç kariyerine aslında bu filmle başlar: sevimli, kaygısız gözükken, ama *derinden derine yaralı bir modern zaman genci, tam bir Yeni Dalga kahramanı...* Büyük fotoğraf ustası, birkaç yıllık görüntü yönetmeni Raoul Coutard, bu farklı taleplere uyarak Godard'a tam istediğini verir ve bizlere belgesel kıvamında bir Paris, röportaj tekniğiyle kavranmış insanlar verir. Ve asıl önemlisi, bu filmden fıskıran o yaşama rahatsızlığı, o varoluş yorgunluğu, o sanki Camus'den, Pavese'den, Buzzati'den, Kerouac'tan esinler içeren anlatılmaz uyumsuzluk duygusudur, 1960'ların başında genç olmanın, giderek her dönemde genç olmanın anlatılmaz hüznü ve kederidir. Bu görkemli başlangıçtan sonra Godard, sinemasını çok farklı yönlerde geliştirecek, hep şaşırtan ve irkilten şeyler yapacak, ama 30 yıl boyunca hep ilgi çeken, tartışılan ve etkileyen bir yönetmen, sanki sinemada şeytanın sürekli ve kontratlı avukatı olmaktan vazgeçmeyecektir...

Georges Sadoul film için şöyle der: "Bir filmle bir sinemacı doğdu: Kuru anlatımı, tutkulu çift-anlamlılığı, gülüşünün ardına saklı duygusallığı, başkaldıran güveniyle... Kişisel öykü kavramı, çağdaş konuşma dili, kuralları sarsan kurgu anlayışıyla..." Leslie Halliwell'e göre dört yıldız ve "Bir yandan Sisler Rıhtımı, öte yandan sayısız Amerikan gangster filminin Yeni Dalga çerçevesinde ve son derece etkili olmuş birleşimi" sözleri...

Peter John Dyer şöyle demiş: "Tümüyle isyana yönelik bir film. Ancak bunu yapmak ve durup savaşmak için ayaklarının altında sağlam bir toprak hazırlamamıştır." Penelope Huston ise Yeni Dalga'ya gerçekten ilginç ve kapsamlı yaklaşımında şöyle der: "Filmin kahramanlarının Godard'ın onlara yer verdiği çerçeve dışında gerçek bir varlıkları yok: Hem gerçekleşen bir düşü, hem de ihaneti simgeleyen Jean Seberg ve bir tür sözümona Bogart olan Belmondo... Asıl önemli olan, filmin kendisi... Ve seyirciye de oturup yönetmenin keyfini paylaşmaya çalışmak kalıyor: Bir doğaçlamanın birden seti aydınlatıldığı o coşku anında, zamanlama üzerine bir deneyimde, yeni bir dilin araştırılmasında duyulan keyif..."

A Bout de Souffle/Yönetmen: Jean-Luc Godard/Senaryo: François Truffaut, Jean-Luc Godard/Görüntü: Raoul Coutard/Müzik: Martial Solal/Oyuncular: Jean-Paul Belmondo, Jean Seberg, Daniel Boulanger, Jean Pierre Melville, Jean-Luc Godard/1960, Fransız filmi/90 dakika.

*100 Yılın Filmi, Atilla Dorsay, Remzi Kitabevi Yayınlarından alınmıştır.